

LA MINYONA DE SERVEY (*)

I

Més fastigós no podia pas serho 'l Carnestoltas d'aquell any.

Alló no eran disfressas: eran ridículas parodias de disfressas llastimosas y estantissas. Las més semblavan tufegar, y realment teyan lo que semblavan fer. ¡Malsaguanyats escombrayres en vaga! Ni alló eran esbronchs y riallas y tabola que fan criaturejar de bona gana trayentnos anys de sobre. Eran necedats amaneradas y grosseras. Eran desafinacions d'un desconcert sense solta. N'hi havia pera fershi á bofetadas ab tants galifardeus com inundavan la via pública, convertintla en camp de bestiesas.

Lo Carnestoltas, degenerant d'any en any, ha arribat á Barcelona á un grau de baixesa que indigna tant com aconsola. Es una diversió que, perduda la carta de navegar, realment no navega, sino que, barça inútil, s'acaba de podrir en un recó de port. Los antichs entussiastas y mantenedores de sos privilegis han mort ó caduquejan. La gent d'avuy es

(*) Del llibre *Escenas de ciutat*

essencialment freda pera tota lley de carnestoladas: desde las que permet lo calendari á las que consent la Constitució del Estat. Ja ab prou feynas pren, y encara de mala fe, alguna part passiva en unas y altrás.

¿Cóm s' explica, donchs, que 'ls dos amichs meus y jo 'ns animessem á cooperar activament á una diversió d' aquell Carnestoltas desdixat? La mateixa falta d' animació verdadera y lo tronat d' aquesta 'ns hi van estimular. Lo mateix aburrimment de tanta y tanta ximplesa á que deviam aguantar la capa va fer naixe en los meus dos companys Gabriel Mora y Joannet Pomers, al igual que en mí, l' afany de concorrer á cert ball *privadament públich* que s' anunciá com una genialitat organísada per lo centre humorístich «Violet.»

Era una vergonya haver arribat tots tres á la major edat y no poder donar compte d' un ball esqueixat... deliberadament. Avans havian existit y funcionat á Barcelona, fenthi tro, 'ls «tallers» anomenats «del Embut» y «Baldufa,» de quals bromassas sols nos havia alcansat un que altre esquitx, y encara aquest del domini de tot ó de quasi tot lo públich. En los bons temps del primer eram encara estudiants, es á dir, meritoris de la joventut calavera.

Dit y fet.

En Gabriel se trobava ja ben restablert, sense que per ell ni per ningú tingués cap mica d' importancia certa lleugera afecció de cor que alashoras lo mortificava un xich més que avans, pero solzament de tart en tart.

Convinguérem mos dos amichs y jo en trobarnos, á la vetlla; en anárnosen plegats (perque 'l rubor, com tot lo que pesa, fa de més bon resistir quan se comparteix) á casa la Malatesta, provehits de caretas, y en llogarhi tres dominós (forma la més pudorosa de la disfressa indispensable pera entrar al «Violet»); en posárnoslos y en llensarnos junts, ben coberta la cara, á la via pública. Es inútil consignar que las caretas havian d' esser, com foren realment, adotzenadas, es á dir, en relació ab la vulgaritat dels dominós.

Fet lo determini y posats á tontejar, era cas de *defensarnos*. Defensarse era 'l verb llavoras molt de moda y que se 'ns ocorregué á tots tres pera significar que calia traure 'l partit possible de la nostra empresa.

—Hem de recorre cafés y ferhi broma avans d' anar al ball:

—insinuá en Gabriel, que era, en sa vida normal, la sensatesa personificada.

—¡Ja ho crech! Precisament avuy no faltarán al «Colon» las...

—¡No pãrlis més, Joanet! —ratificá en Gabriel y dirigíntsem:—¿Qué hi dius?—me preguntá.

—¿Qué haig de dirhi sino que soch partidari, com vosaltres, de que fem donar á la ocasió tot lo joch possible, tant perque la pintan calva com per si després procedeix lo de *non bis in idem*?

—¡Justa la fusta!—exclamá en Joanet,—y be per la llatina-da que no podia faltar en la teva observació.

En Gabriel ratificá fregantse una má ab l' altra.

—Ja que 'ns hem resolt á fer una ximplería,—vaig prosseguir, alentat per mos dos companys,—realisemla ab tot l' *aparato* que son argüment reclama y portemla á las últimas consecuencias. Las cosas dolentas ó ferlas ben malament ó no ferlas.

—Ben dit: ¡ja hi estém anant!

—Després del «Colon», lo «Café Nou», lo «Suís»...

—Sí, y tots los altres cafés que no oposin forsa major de gentada á nostre ingrés.

—Reclamo—vaig dir recalcant,—que me 'n dediquéu especialment un.

—No diguís quín: lo «Pelayo».

—Es clar: allí hi va la *floralada* y tu vols...

—Vull donar esbronch als companys de cada dia que, creyentme incapás de disfressarme, com incapassos los crech jo á n' ells de semblant atrocitat, es ben segur que no sospitarán gota de mí.

—¡Ditxós de qui está segur de tenir acreditada la seva secretat!

—No 's necessita estarne molt pera no temer las consabudas sospitas.

—¡Basta de disertació! —digué en Joanet ab aquell riure que, per poch que s' animés, li feya llagrimenjar los ulls.—Los nostres antecedents y mérits excepcionals nos colocan en una situació incomparable. Més clar y contundent: hem sigut fins avuy minyons tan de be, que podrém impunement bescantar y desfogarnos á mida de nostre gust.

—¡Y tal! No hi ha hagut may ningú en millors condicions; —ratificá en Gabriel ab aquell companyerisme bonatxás que's complavia en corroborar las opinions dels amichs y secundarlas tal com aquets disposessin.

¡Pobre Gabriel! Era element resignat ¿qué dich resignat? content sempre ab sa passivitat dolsa, que no protestava jamay. Mes si dir aixó es declarar que moltes vegadas arribava á anul·lar-se fins á convertir-se en zero, dech afegir que sa válua no era may la del zero á la esquerra, sino que donava valor á las unitats de que gustós se deixava precedir. Impossible tractarlo una mica sense apreciarlo molt. Era baix més aviat que alt; de morenor pronunciada y d' ulls que, á pesar de la negror y grandaria que tenian, miravan molt blanament. Las paraulas sortian esponjosas dels seus llabis, y son ayre era distingit, era senyor de lley, malgrat certa taujanería de moviments. Fins ab la manera de fumar se feya simpátich: fumava sense petulancia, ab inconscient fruició, y tenia un modo d' enviar-se 'l fum y de despedirio després á petits glopets,—tot bufant lleugerament la cendra,—que resultava d' alló més atractívol.

Si tan apreciable 's feya de bonas á primeras, ¡figureuvs com deviam estimarlo en Joanet y jo, que desde tants anys lo tractavam ab intimitat may fallida! En Joanet tenia un verda-der deliri per ell. Convensut de sa categoría de protector, feya com los bons germans grans que no n' abusan may contra 'ls petits, ans se complauien en empetitir-se pera no mortifi-carlos.

Altrement, l' haverlo vist quasi sempre desgraciát en actes trascendentals pera sa existencia (com més transcendencia, més desgracia), desde 'ls de sa familia numerosa y no gayre prós-pera als de sa carrera jurídica poch fecunda per ell, acabava de férnoslo encara més interessant. Son encongiment natural, sols espavilat un xich entre amichs íntims; sa imponderable timidesa, sempre que devia cobrar rédits de sas bellas cuali-tats, y sa delicadesa extremosa en tot, havian fet més dany que pedregada en sa vida moral, perjudicantlo també en sa salut més de quatre cops ressentida d' aquell excés de modestia, de que, no obstant, li era impossible desistir.

He indicat ja que la familia de nostre amich Gabriel era bastant numerosa y desgraciada. Vivía ell en companyia de son pare, vell que ab sa cara de jove, — á pesar de las arrugas

y de la blancor de la barba —infundia una atracció particular; de sa mare, senyora de totes prenyes, y d' una germana casadora massa semblant de geni á n' en Gabriel pera ésser afortunada, encara que hagués sigut molt més bonica. Fora de la casa, se la acampavan pel mon (entre 'l d' América y 'l d' Occeania) quatre germans més: sols un d' ells, lo del Brasil, ben colocat y en vias d' alcansar fortuna.

Servia, alrement, á la familia una minyona gosolencia, es á dir, oriunda del cor de la Montanya en los confins de la provincia de Barcelona ab la de Lleyda; la qual minyona, ab onze mesos mal contats d' estar á la casa, havia tingut ocasió de probar creixent voluntat als amos. Era noya de vintitres anys, menuda, lletjeta y de tan pocas galdas com pocas paraulas. La seva discreció extremada era qualitat que satisfeya moltíssim á donya Francisca, la mare d' en Gabriel, tant per natural conveniencia com y perque las tres últimas criadas, de las quals degué despendres aviat, havian sigut tot lo contrari: xerrayres, trapaceras y desvergonyidas com ellas solas.

La Biela (¡coincidencia rara la del nom verdader de la minyona ab lo del senyoret!) era realment *avis rarissima* entre sas colegas barceloninas en general y de las avans aludidas en particular. Semblava que tirés per monja y no d' un convent de contemplativas, sino dels d' activitat prodigiosament humana. Haventhi algun malalt á la casa (y en la d' en Gabriel no 'n faltavan may, perque la salut de donya Francisca era molt delicada y la filla d' aquesta no n' estava gens sobrerera) calia veure y admirar tot seguit á la pobre Biela. Feya prodigis d' abnegació y de resistencia, tant més admirable en quant son sistema d' alimentació era morigerat fins á lo inverossímil. Si menjava poch per dinar (may passava d' un tast de la carn d' olla), la majoria de sos esmorzars y sopars, quan los feya, consistian en plats de sopa d' oli, jamay de caldo, aixebidas sols per alguna fulla de menta ó herba-bona, que 'n deya ella. Sufria del pahidor y no podia atrevirse á menjar gayre vianda substanciosa. Fins essent tan sobria, moltes eran las nits que passava en llarchs sufriments, reprimintsen las queixas y clavant las dents al llabi pera que no 'n rebés esment ningú.

Tornanthi: tot aixó que hauria degut produhir gros decandiment en la Biela, no li impedia mostrarse forsa resistant

quan los casos ho requerian. Treya, en realitat, forsas de flaqueja, y no pera esmersarlas breu estona y sentirsen castigada y abatuda, sino pera mantenirlas dias y fins setmanas enteras.

En Gabriel participava ¿cóm no? del contentament y admiració de sa familia per la minyona de servey que tenian. Fins deya que apreciava com honra que li fos *tocaya*. Y pera probar lo fonament de tal concepte, afegia:

—La última vegada que vaig tenir de fer llit se 'ns portá ab un zel y una discreció que no sé com ponderarvos.

—Lo no saber com ponderar una cosa es formularne la més gran ponderació.

—¡Sort que la pobre es lletjeta y disminuhideta y...

—Sí: ¡som tan frágils!...

—Ni que fos maca y espléndida com una Cleopatra.

—No 'm fio de citas clásicas.

—M' adhereixo á la desconfiansa.

—Escoltéu, malpensats: ¿no us tinch dit que 'm jugaria qualsevol cosa que 'ns tira per monja? Donchs aixó significa que 'l desenllás de la seva estada á casa es previst, y consistirá en tenir que ferli una mica de dot per sa entrada en un convent ó institut de Beneficencia: véusho aquí.

—A lo qual contribuirás gustós: ¿oy?

—Gustosíssim, si l' estat de caixa m' ho permet, com desitjo fervorosament.

—Y serás *por ende* (com deya 'l nostre primer humanista) un senyoret tan excepcional, com es ella excepcional minyona de servey.

—¡No va de broma!

—Ho suposém.

—Ho creyém com si 'ns ho juresses.

—Consti que seguim teninte, Biel, per la veracitat personificada, perque la justifcas en tot: fins en cuestió de faldillas, la única que podria fer fluctuar lo crédito que 't dispensém á vessar.

—Moltas gracias per la dispensa y fins per la fluctuació y tot, perque realment en negoci de faldillas hi ha que fiar poquíssim.

—¿Vols dir que tu, en lo cas concret de que parlém, si la *tocaya*...?

—Ja us he dit que faltan termes hábils pera suposicions trapaceras.

—¿De modo que no s' hi val á recordar la *Serva amorosa* que tan be feya la Pezzana?

—No s' hi val... ni per broma, porque la *Serva* de casa no *pezzaneja* gens, y porta'á tal extrém sa delicadesa de conducta, que ni una sola mirada expressiva al *padroncino* li he sorpresa may. Es la mateixa circumspecció. Sols aquell dia en que vaig estar tan febrós... Avuy fa quinze dias...

—En efecte: hi vares estar molt.

—Aviat hi soch, com sabeu.

—No hi ha ningú com tu per produhir falsas alarmas: pit-jor qui 'n fa cas.

—Be, ¿y aquell dia?...

—Aquell dia es l' únich en que va dirigirme una ullada tendre... tendre de debó. Me sembla véurela brillejant encara. Pero ja sabeu que la febre exagera tant...

—Y molt singularment la teva, tractantse d' afavorir á las personas que 't rodéjan. Basta que 's portin una mica be ab tu pera exténdrelashi cédula d' arcángels.

—M' ets massa amich, Joanet.

—No t' ho soch jo tan íntim, y, no obstant, abundo en la opinió que acaba de formular en Joanet, creyent, com ell, que lo que t' ha perdut, te pert y 't perdrá sempre es la massa bonhomía.

Tal era lo granat de la conversa que haviam sostingut pochs dias avans de la *calaverada* quals incidents passo á referir en capítol apart.

II

Cumplírem lo convingut tal y com ho haviam pensat.

Ab tremolosa vergonya de bons noys, temptats per una picardia que 'ls hi dona un pre-remordiment, y ab aquell ayre escaducer y deplorable de qui no ha nascut pera fer de calavera, sino pera no passar may d' aficionat del género, 'ns en-

caminárem á casa la Pelegrina Malatesta pera *endominarnos*, previa deliberació executiva en lo gran Café de Novetats, inaugurat de poch, y hont vam pendre unas copetas animadoras.

Recordo que, beguent, picant ab las copetas sobre las copas pera avisar al mossó y retirantnos del café ab los corresponents cigarros-puros foguejant á la boca (á n' en Joanet lo fum li feya plorar los ulls) quasi be no 'ns mirárem un al altre pera no sorpéndrens rialletas de debilitat moral que desconceptuan reciprocament y aygualleixen los més atrevits propòsits.

Igualment recordo que á casa de la avans dita provehidora de vestuari carnavalesch nos hi trobá una familia pertanyent al Teatro, la qual, coneixentme molt y tenintme per jove d'enteniment, se quedá com veyent visions al sorpéndrem triant un dominó pera llensarme á la «vida ayrada.» Moltes vegadas, més tart, hem sortit á parlarne y m' han assegurat que no sapigueren avenírsen.

Recordo finalment, com si fos ara, que vam escullir tres dominós semblants de color, vert mustigat, com semblants haviam triat las tres modestas caretas. Si 'ls guants haguessen sigut més parells, se 'ns hauria pogut calificar de tres edicions simultáneas d' una obra... mansa.

Y 'ns llensárem á la acera del carrer Nou de la Rambla, anant contra la bellugosa gentada que duya la dreta com li corresponia. (Primera calaverada).

La claror de la lluminaria pública era espléndida. Jo, que ja alashoras curtejava de la vista y que sota la careta no podia usar los lentes, vaig necessitar immediatament guia per anar sortejant incertituts y dificultats de locomoció. Lo bondadós Gabriel cuytá á donarme 'l bras ab aquella esponjosa complacencia que, com queda ja dit, tenia sempre en prestar serveys y, sobre tot, serveys en que degué ell ferhi paper ben secundari.

Aixís anárem esbroncant á més de quatre coneguts (segona calaverada) que trobárem al pas: de primer ab cert encongiement, després ab valor, si be no gayre audás ni sostingut, sia dit en honor del *alcoholisme* de las copetas presas en lo café de Novetats.

¡Y quína intensitat d' expressió y quín extraordinari relleu prenen las caras de la gent vistas al través d' una careta! Sem-

bla que la privació de veure nostras fesomías en que 's troban los que las ensenyan *desvergonyidament*, presti á las dels altres un excés d'expressió tal, que arriba á caricaturarlas. A cada conegut que trobavam y podia jo veure bon xich d'aprop, anava repetint y comprovant la observació ratificada pels meus dos amichs y singularment per en Gabriel que, ben diferent de mí, tenia la vista molt fina.

Després de recorre la Rambla en direcció ascendent, entràrem al «Pelayo» y 'ns dirigírem á la taula rodona del ángul més proper del taulell, que era la exclussiva de mos companys *floraleschs*.

No 'ns calgué l'esbravarhi gayre nostre afany de bescantar porque 'n faltavan molts, y 'ls que hi trobàrem no 's van pres-
tar gayre á la projectada brometa.

Confesso que varem sortir del «Pelayo» com pardals una mica mullats. ¡Oh, si la taula hagués estat ben concorreguda!... Si ho hagués estat, temo que tampoch hauriam quedat molt satisfets de nostra incursió, porque de *bescantador*, com de tantas altrás cosas, se n' ha de venir de mena, y, per lo que porto referit, ja haurá comprés lo lector que ni 'ls meus dos colegas de disfressa ni jo 'n veniam gayre.

Eixírem fora y remprenguérem nostra caminada dirigint-nos Rambla avall, com la majoria de vianants y previ cambi de bras d'en Gabriel pera que li fos més soportable la servitut de guiarme. Seguint avall, vorejárem agrupacions fressosas ab tota sort de ximpleria: desde las formadas per las consabudas disfressas que volen ésser caricaturas de pagesos y ho resultan de sí propias ab circumstancias agravants, fins á las collas de dansayres desaforats al so de guitarrons rascats ab horrible desenfré. ¡Avall, avall per entre criadas vestidas d'home que volen y dolén quan s'hi propassan los bromistas (?) que las escometen; avall per entre soldats y assistents, qual afany de grotesca diversió no deixa res per vert; avall per entre corrúas de donas y donetas tafaneras, agafadas la una del bras de la altra, onejant y serpentejant en totas direccions pera lliurarse d'empentas y «véureho tot»; avall donant y rebent cops de colze y d'ancas y de pit, trepitjadas y fregadas y demés excessos de multitut tarumba. La Rambla sembla riu de criaturas grans, quals entremaliaduras fa resplandir á claps la llum artificial y á las que 'l ramatje despullat dels arbres envia tochs

d'ombra tristament significatiu... ¡Avall, avall per entre la gentada que 's diverteix ab tan bona fe de vehinat!... Nosaltres no som com ella, que se 'n tornarà á casa dintre pocas horas, contenta de lo que haurá presenciat y comentantho de mil maneras, totas satisfactorias, perque la diversió haurá sigut pública y económic: nosaltres fem de calavera, y lo que es definitiu pera aqueixa gent, pera nosaltres es sols prólech de refinada diversió. Nosaltres la sabém més llarga: som pillets de mala fe, que contemplém ab llástima aqueixos divertiments plebeys. Estém cridats á la aristocràcia del goig acanallat. Anemhi.

Encara no es hora, y cal cumplir lo programa.

Del «Pelayo» al «Colon»; es á dir, de la brometa contra *ells* (los meus) á la brometa contra *ellas* (las conegudas dels meus dos amichs).

Hi arribárem una mica ronchs. En Gabriel, sobre tot, propens á enregollarse y que no estava pas tan restablert de la gola com ell presumía, se 'n posá molt. Casi no se 'l entenia. ¡Y cóm suava, pobre xicot!

—La careta se m' enganxa de per tot, —recordo que va dir-me, —y tinch una set que m' abrusa.

—Si vols que torném á beure...

—Aturem-nos en aquest kiosko perque lo que es als cafés, si hi trobém lloch ja farà bon sol quan te serveixin.

—Pensa que, després de beure, encara suarás més y se 't doblará la set.

—Tens rahó, Joan, esperaré á que sortím del «Colon».

Lo café d'aquest nom estava pleníssim. La gent hi entrava y 'n sortia á empentas y batzegadas, de dret y de través, apretantse, forsejantse, atropellantse. Un quart ben bo necessitárem pera poder penetrarhi.

Ni una taula desocupada: totas aprofitadíssimas en tanta manera, que 'ls passos ó corriols per entre mitj quedavan poch menos que obstruïts completament. La atmósfera era vaporós estany color de llet bruta. Los rams de groguencas llums del gas semblavan plantas fantásticas, lluhint en aquell calitjós estany sota 'l qual rondinavan conversas, riallas y fressa de la vaixela, sobreixinthi 'l desacordat y estrident arpegiar de las veus de las disfressas.

Per fi arribàrem á la taula hont s'havian reunit y's premp-savan varias de las conegudas d' en Joanet y d' en Gabriel.

Aquets, ó millor dit, en Joanet sol, á pesar de no ésser xicot vulgar, comensá per lo consabut «¡Ja 't coneix!... Y á tu també!...» (Tot fa creure que no s' inventará manera més propia, per lo impropia, de dirigir-se una máscara á personas desenmascaradas).

Després de la primera *brometa*, en Joanet digué quatre cosas més d' un repertori massa complicat pera produhir allí 'l degut efecte. No volguent ésser vulgar, incorregué en l' extrém contrari; vull dir en atachs massa delicats, massa átichs pera malgastarse en un café.

En Gabriel ¡pobre xicot! prengué 'l partit de callar, no sols per efecte de sa ronquera y del seu malestar, sino y principalment perque (segons nos confessá després de despedirnos de sas conegudas), no se li va ocorrer cosa que no conceptués massa desinvolta pera dirla ab veu de falset á aquellas noyas. Ni tutejarlas hauria sabut, encara que se li haguessen ocorregut cosas *passadoras*.

Altrement y ben al revés de lo succehit al «Pelayo» ab mos amichs, las amiguetas dels meus companys de distressa coneguén aviat—¡oh y tan aviat!— al un y al altre. Ells no se 'n adonaren immediatament, mes jo, que desempenyava paper espectant, vaig observarho prompte. Totas las trapaceras miradas d' aquell pom de noyas s' havian fixat en las tímidas maneras d' en Gabriel, y 'l silenci d' aquest, en compte d' evitar l' ésser coneguts mos dos companys, los delatá més y més.

No hi havia medi de sentarnos; s' havia fet tart; en Gabriel sofria y 'ns n' anárem de «Colon» ab menos dificultat d' eixirne que d' entrarhi; pero no sense que 'ns succehís una desagradable contrarietat: la de no trobarnos tots tres.

Ab aquell trahut de gentiu, ab aquella confusió de mil diables, esvalotada y creixent, que 'ns feu impossible 'l guanyar espay navegant de conserva, com haviam conseguit navegarhi pera entrar al citat café, en Gabriel se 'ns va esgarriar.

JOAQUIM RIERA Y BERTRAN.

(Acabará.)

À CATALUNYA

Tros de mon dit Catalunya,
aspre alberch d' un poble brau
que trempà ab la fals que empunya
las cadenas del esclau;
trenca 'l jou, terra adorada,
pàtria hermosa idolatrada,
si' no pots en pau, ab guerra
contra altius, reys ó no reys,

cridant:

Gloria á nostra terra
y á sos furs y drets y lleys.

Pensa quan algú t' injuria
que vas ser reyna del mar,
llavors que Roger de Lluria

no deixava un peix passar
si no duya al llom, dins l'ona,
las barras de la corona
que ab mitj mon llavors en guerra
coronava als nostres reys

cridant:

Gloria á nostra terra
y á sos furs y drets y lleys.

Pensa que quan tu tenias
orfe d' armas ton escut,
de Wifredo las rebias
de sanch noble, per virtut
del amor patrial que en arras
te va dar las quatre barras
ab que van triomfá en la guerra
los teus pobles y 'ls teus reys,

cridant:

Gloria á nostra terra
y á sos furs y drets y lleys.

Pensa que tens una mare
al bell cim del Montserrat,
y un castell fort que t' ampara
en cada turó aspadat,
d' hont contra alarbs y francesos
deixantlos morts ó malmesos,
rodolá 'l rocám fent guerra
contra llurs soldats y reys,

cridant:

Gloria á nostra terra
y á sos furs y drets y lleys.

Viu joyosa de la historia
de lo teu Concell de Cent,
que t' ha dat lo sol de gloria
que s' ha vist més esplendent,
al Concell y á la batalla
ab la xia y la gramalla
prompte sempre á fer la guerra
als tirans, reys ó no reys,

cridant:

Gloria á nostra terra
y á sos furs y drets y lleys.

Pensa que hi ha á Tarragona
gent que 's diu la gent del llamp;
si la terra 'l fruyt no 'ls dona,
ells l' arrencan del rocám
ahont serments espampoladas
van creixent entrellassadas,
dant un vi que fa la guerra
al que beühen fins los reys,

cridant:

Gloria á nostra terra
y á sos furs y drets y lleys.

Pensa que ta industria 't posa
al nivell dels extrangers
y travalla y canta y gosa
al ressó de tos telers,
quan va y ve la llansadora
y en sas punxas la fitora
dú l' acer que ha de fer guerra
á extrangers, pobles y reys,

cridant:

Gloria á nostra terra
y á sos furs y drets y lleys.

Pensa que al passá Igualada
trobas los penyals del Bruch,
d' hont ab l' áliga aixelada
lo francés fugí poruch,
com va aixecar de Girona
tres sitis quan la corona
va volguer, fentnos la guerra,
que 's cenyiren nostres reys,

cridant:

Gloria á nostra terra
y á sos furs y drets y lleys.

Pensa que quan Barcelona
va sitiarte Felip Quint,
vas alsarte com la lleona
que estremeix lo bosch rugint,
quan de cop s' es adonada
que li prenen la fillada
altres lleons que li fan guerra
perque 's creuhen del bosch reys,

cridant:

Gloria á nostra terra
y á sos furs y drets y lleys.

Pensa que tens nom y honra
y que ho has de defensar,
y que si rebs la deshonra
dels que 't volen enfondrar,
tots los héroes, aixecantse

de las tombas hont frisantse
lò llot senten que 'ls soterra
indigne d' héroes y reys,

dirán:

Déunos una terra
d' honra y furs y drets y lleys.

† LLEÓ FONTOVA.

LA MINYONA DE SERVEY

(Acabament)

III

VANAMENT lo buscarem en Joanet y jo, seguint Rambla y carrers immediats, aturantnos en tots los agromolls de gent y entrant en un y altre café.

—¿Sabs que estich ab verdadera alarma? — vaig indicar al meu amich, esbufegant de cansanci.

—Home, 'l cas no es pera tant; — me respongué 'l meu company, més jove y, per lo mateix, menos pessimista que jo.

—¿Qué 't diré!

—¡Be prou que 'ns trobarém allá!

—Sí; tens rahó, pero... ¿qué hi farás? Me posa de mal humor, de molt mal humor la desaparició d' en Biel.

—Vaja ¡ja hi som!

—¿Qué vols dir?

—Que no t' empenyis en buscar situacions dramáticas per fer fira;—insistí en Joanet, somrient no sens esforços pera probarme que no se li encomanava la meva angunia, sino que estava tranquil.

—Te dich que...

—No: jo soch lo que 't dich que 'ls autors de comedias y novelas en tot voleu trobar assumptos interessants, sobre tot los que tant vos daliu y neguitejeu per expremere lo such de la realitat.

En Joanet somreya darrera la careta. Li vaig conèixer en lo moviment expressiu dels ulls. No obstant vaig insistir.

—Comprench que la cosa no es pera esglayarse ni molt menos, y comprench que bona part de la meua alarma es deguda, tant com al meu carácter espantadís, á lo exòtich de véurens, com nos veyém, vestits d' aquesta manera; pero... no puch ferhi més, noy; estich tot rezelós y...

—¡Tórna-hi!

Degué ser molt fallida la meua réplica, porque en Joanet afirma:

—Y ho estás tu també de rezelós, per més que vulgas dissimularho y ferte l' esperit-fort.—La careta no t' hi val.

Realment, per molt que volgués ocultarho, en Joanet anava preocupantse y esperantse ràpidament, segons més tart me confessá.

Encara que degué avergonyirnos l' arribar massa d' hora al ball, nos hi encaminarem ab pas accelerat, ansiosos de trobarhi á nostre anyorat amic Gabriel. Ni una paraula varem cambiar durant lo trajecte. Jo feya brasset ab mon company, notantli una certa vibració més accentuada á estonas. Ell debía observar lo propi en lo meu bras.

Lo local del «Violet» era á peu pla del carrer, y á la sala s' hi entrava per un estret corredor que exhalava lleuger baf de resclosit.

Rebian las «entradas» un homenot ja madur, de cara desenganyada, y un geperut d' ulls esgayrats y color oliós com los dels filipins, que 's permetia comentaris més ó menos vermellencs y fressossos sobre 'ls concurrents, y en especial sobre las *concurrentas*.

La sala era gran y cuadrilonga, figurant lo pati d' un cuartel, presentat realment ab tota la senzillesa que l' *interessant* argument reclamava. Los llums s' havian amagat cuydadosament pera que la ilusió fos més efectista. Tacas que acusavan caricias fetas pel ranxo á las parets; clapas produhidas per supostas desaparicions del calsobre; algunas petitas motas d' herba ressecada; trenyinas pels ánguls y altres detalls decoratius

acabaven de donar picardía y justesa al espectacle. Completa-va aquest un accident que se m' ha quedat molt fixo á la memoria: un recluta, de fatxa estúpida y riallota encantada, abocat, cama-assí cama-allá, á una de las finestras y simulant tirar una galledada de... lo que fos. L' atrezzista s' hi havia lluhit. Aquell ninot, de tamany natural, semblava estar parlant, y l' acudit de la amenassa als concurrents vaig trobarlo molt en caràcter y en situació.

Lo mostruari de donas que anava omplint lo pati-sala 's feya cada cop més curiós é interessant per la vivesa y contrast de colors y extravagancias desinvoltas.

Barrejats entre aquellas Evas impenitents que, per via de proemi, 's permetian ja tota mena de llicencias estrafularias en paraulas, actituts y moviments, hi havia pochs homes. Entre ells vam reparar tot seguit en alguns coneguts que feren més soportable la nostra situació de pardals ja molt mullats. En Joanet y jo 'ns mirarem ab ulls interrogadors, y aquella mirada recíproca ho fou de recíproch alivi. No per prevista, la troballa dels coneguts deixava d' esser relativament consoladora.

Com si fos ara (y aixó que han trascorregut anys desde lo que relato) hi veig á un revellit jove periodista que havia *matinejat* y qual actitud era la més escayent, es á dir, la més incorrecta del mon. L' estich contemplant festejat, agasatjat, mimat per duas d' aquellas xicotas, empenyadas vanament en distréurel d' una idea fixa que li motivava segurament la ausencia d' una tercera mossa, puig tot ell se dalia en fiscalisar la porta d' ingrés á la sala, fent apartar á las movedissas parroquianas pera que no li interceptessin la visualitat. Vora de ell y menos frisosos, hi veig á un advocat baixet d' estatura y llarch de sibaritisme; á un enginyer industrial bromista de cap d' ala; á tres *set-mesons* dels de cantonada del carrer de Fernando, donantse ayres de conquistadors irresistibles, y encara á alguns altres tipos coneguts meus qual posat devia esser molt passiu ó molt insignificant, ja que llur imatge se 'm presenta térbola á la memoria, y aixó que pocas cosas me la avivan tant com lo pensar en aquella nit.

Estich sentint encara aquella fortor d' essencias de perfumería las més estrepitosas, y ¡cosa estranya! trobo que no desarmónisan del aspecte de cuartel donat á la sala, sino que s'hi avenen d' alló més.

Comensava ja 'l bull-bull del concurs que s' anava espes-sint.

Las disfressas més incongruents acudian á aquell pati mi-litar, produhint sa aparició riotas y gatzara més ó menos res-sonants, segons lo singular y desvergonyit d' ellas. Unas pei-xateras molt escotadas y cama-descobertas, ab exagerada corona y esquifit mantell de reynas, foren rebudas ab los aplaudi-ments més unànims y estrepitosos entre aquell bellugueig de caricaturas de personatjes reals y teatrals, d' indis, de toreros y de pinxos, de representacions mitològiques y militars y sa-gradas. Las reals peixateras, ab sa cara enmorenida y sos ade-mans flamenchs de primera intensitat, varen fer rotllo al qual acudí casi tothom. Nosaltres formarem en segon terme entre 'ls dominós vulgars com los nostres.

Los músichs comensaren á afinar, es á dir, á desafinar en-tre sí, tot afinant: apropiat contrapunt á la desafinació general del concurs.

La impaciencia d' en Joanet y la meva per la desaparició de nostre company, ja 'ns havia posat extremadament nervio-sos, quan vejerem entrar á n' en Gabriel. Arribava pàlit y descompost. Los ulls li lluhian d' una manera sinistra. Nos hi haviam acostat y formavam grupo al entrant de la sala, quan la orquesta preludiá 'l primer valz.

—¿Qué t' havias fet?

—La set m' arborava; — contestá ab paraula molt ronca llassada é intermitent.

—Tu no estás bo... ¿Qué tens?

—Res... Primer he begut un vas de llet... No se m' ha po-sat gayre be... Ara acabo de péndrem una copa, y... ja 'm passa.

Las parellas comensavan á voltejar davant nostre en acti-tuts indecents.

—¿De modo que 't trobas ja...

—Sí, sí: deixéume... Tínc febra de ballar... Vaig á bus-car aquella escaducera que fa cara de desdixada.

Se separá de nosaltres, que 'ns quedarem pasmats d' aque-lla audacia impacient, y 'l seguirem ab la vista.

No havia donat en Gabriel quatre passos en direcció á la «desdixada,» quan s' aturá en sech; oscilá un moment y cay-

gué d'esquena aplomat sobre 'l paviment de fusta, que retrunyí sordament.

Un crit d'esglay ne fou ressó immediat.

Cessá la música, esgarriantse las armonías en notas soltas, porque 'ls instruments no varen enmudir al plegat, sino al acás. Entorn d'en Gabriel y al costat nostre 's reuní una taparada de gent encuriosida contrariada y anhelant. Al costat meu, una de las reals peixateras se mostrá sincerament emocionada contemplant al infelís Gabriel. Aquest no tornava en sí, á pesar d'haverlo desfet de roba, de ventarlo seguidament y de tenirlo en posició favorable al respir.

—¡Si que la arreplegada forta!—digué, mentres lo retiravam, un dels aludits set-mesons del carrer de Fernando.

—*Qué haya un bebido más ¿qué importa al mundo?*—parodiá 'l jove periodista.

—¡A estudi, imbécils!—vaig contestar á un y altre comentarista, que no tingueren ganas de replicar, ajudant á traslladar á n'en Gabriel á un cel obert pera que li dongués l'ayre.

Lo desabrotxarem tant com nos fou possible; li arruixarem la cara ab aygua fresca; li fregarem los polsos ab rom; li prodigarem, ajudats per la amable mestressa del café, tots los auxilis que reclamava aquell persistent desmay... En Gabriel no tornava en sí. Anava refredantse sa pell, aumentava la palidessa de son rostre mortalment brunyit; la respiració era cada cop més sofocada, mostrandse en excessos de bleix que donavan á tot lo cos del infortunat una agitació terrible.

En vista de que passava temps y més temps sense que tornés en sí, vam fer venir un cotxe y 'l transportarem á la Casa de Socorro més immediata. En Joanet y jo ocupavam una banda del carruatge y en la altra anava estirat nostre pobre amich. Las sotragadas del cotxe, que 'ns obligavan á sostenir-lo ab vigor, ressonavan lúgubrement en nostres cors. ¡Quína ansietat la nostra per arribar á dita Casa! Nostres respirs continguts, ténues, esglayats, sortian cada cop més xardorosos de las entrebadadas bocas. No veyam res ni podiam mirar res. Nos semblava que 'l mon enter devia passar per inmensa crisi, puig inmensa era la que 'ns tenia aclaparats. No era novela, no: era realitat estúpida com ella sola.

Arribarem per fi, semblantnos un viatge d'eternitat lo nostre, á la Casa de Socorro.

Nostre amich fou transportat, á pes de brassos, á la saleta de curació, y extés sobre 'l llit de primeras curas. Lo jove metje, alt, de cara franca y ullada intelligent, tancá darrera seu la porta y 'ns feu esperar en la antessala.

Trascorregueren pochs minuts. Un suor fret inundava, com ma cara, la del meu amich. Pressentia horrenda desventura, pero ¡la trobava tan inoportuna, que 'm semblava inverossímil! Lo propi li succehí á mon company, segons me referí més tart.

S' obrí la porta.

—¿Y be?...

Lo metje suspirá alsantse d' espatllas, y enconginthi 'l cap, digué:

—¡Llástima de xicot!... Era ja cadáver quan l' han entrat. Penetrarem en la sala dubtant... ¡volent dubtar encara!

Palparem lo cos d' en Gabriel; lo sorollarem, lo sacsejarem ab violencia.

Sí: ¡era mort... ben mort, pobre Biell!

¡Contrast horrible d' aquella vestidura carnavalesca que significava bullici desenfrenat de la vida ab aquella realitat de la mort cínica y cruel que tenia extés, ert y fret á aquell jove ben conformat, robust en apariència, capás de batres contra 'ls pitjors eizars de la sorti!

La macilenta llum que aclaria 'l cadáver accentuava las ombas de las faccions ab horrible bellugueig. Lo suor fret de la cara, tocat per la tremolosa claror, relluhia sinistrament.

Sí: era cert. A nostras abrassadas, á nostres clams de desesper, á nostras llágrimas, no responia... ¡no respondria may més lo desdítat Gabriel!...

IV

No podeu imaginarvos accés més fort de dolor que 'l que s' apoderá del amich Joanet. Fou tal, que arribá á posar en alarma al mateix metje de la Casa de Socorro. Sobreexcitació espasmódica s' apoderá de tot ell, arrencantli uns crits y ge-

mechs esgarrifosos. Ab las duas mans al cap y agafantse 'ls abundosos cabells ab los dits crispats per la desesperació, se 'ls esvalotava y masegava arrencantsen d' un costat y altre. !Deu hi guart que no haguessen bastat á calmarlo observacions enérgicas del facultatiu y reflexions mevas!

Llavors coneguí lo entranyablement que s' estimava en Joanet á nostre estimat company, y fins vaig sentir vergonya de la meva relativa serenitat devant de tant desconsol.

Per fortuna aquella serenitat meva va fernos á tots bon servey en tan críticas circumstancias. Algú havia d' anar immediatament á comunicar á la familia d' en Gabriel la horrible desgracia de que era víctima, y, atés l' estat d' en Joanet, á mí m' correspongué desempenyar tan dolorosa missió.

Vaig ficarme al carruatje que esperava al carrer, encarregant al cotxero la major celeritat possible.

Eran cuarts de duas de la nit, pero pels carrers duravan encara las ximplerías del Carnestoltas.

¡Quín imponderable fástich me produhiren aquella cridoria enronquida, aquells sorolls desaccordats y aquells espinquets de tota mena, barrejantse ab lo remor sech y desigual de las rodas del meu cotxe sotraquejant per los alts-y-baixos del carrer! Lo brunzir de las xurriacadas del cotxero m' inspirava un desitj vehement y furiós: lo de que las xurriacadas no fossen pel cavall que ell regia y al que excitava, sino per totas aquellas turbas de gent qual bullici tenia pera mí 'l pitjor cinisme del mon.

Arribarem davant de la casa hont s' estava la familia d' en Gabriel. Era situada forsa endins d' un carrer de la ciutat nova. Regnava en tot ell lo major silenci. En la extensió de la ampla via cremavan desertas las duas rengleras de fanals que al lluny groguejavan y s' esmortuhian confonentse en vaga confluència. Un fanalet vermell posat á terra 'ns indicá la presencia del vigilant del carrer: home alt, escardalench y de barba grisa.

Previas las degudas explicacions, vaig ferme obrir la porta forana, y, precedit del vigilant ab son fanalet vermell á una má y las fressosas claus á la altra, vaig pujar fins al pis que habitava la familia. Sempre recordaré que 'l calsat me grinyolava bestialment á pesar de las mevas precaucions al anar muntant, y may se m' esborrará de la memoria 'l recort d' aquella

vermellor de llum batent infernencia en los revolts de la barana y extenentse pels plafons de la paret com esllanguida posta de sol.

A la primera estirada del timbre, qual vibració aguda 'm feu sentir una corrent gelada al cor, respongué tot seguit una veu débil y ofegada per la interposició de portas tancadas, més que per la distancia.

—¿Quí hi ha?

—Obri, noya, si es servida: soch lo vigilant del carrer.... Convé que obri... No s' alarmi.

Als pochs moments y després de sentirse soroll d' una clau obrint una porta interior, fressejaren los panys de la del pis. Prou se coneixia 'l tremolor de la mà que estava obrint.

No haviam penetrat al pis, que ja altrás veus ressonaren per l' interior del mateix. Eran las del pare y mare d' en Gabriel. Després s' hi ajuntá la de sa germana.

—Y donchs... ¿qué hi ha Anton?—preguntá la Biela esgroguehida y esverada, qual vestit, enterament posat, clar revelava que ella no s' havia ficat al llit.

—No... res, res. Ves á avisar á ton amo, que convé. ¡Cuyta!

—¡Reyna Santíssima!...—exclamá la minyona, clavant sos agrandats ulls en los meus. Anava á caure al voler caminar. Va sostenirse á la paret, se reaccioná resoltament y aná á cumplir la prevenció del vigilant.

Aquest y jo restarem muts, sospirant, pantejant d' angunia y d' ansietat mortal. També l' Anton, home de cor, professava molta simpatía al infortunat Biel, y també sofria molt ab aquella situació difícil.

Per fi aparegué 'l pare d' en Gabriel.

—Entrin... entrin... ¿Qué passa?... ¿Vosté?... — insinuá 'l respectable vell mirantme. — ¿Li ha succehit alguna cosa al meu fill?

—Sí... sí, senyor: un desmay... ¡No s' alarmi! ¡No n' hi ha per alarmarse!.... Una sofocació un xich violenta.... Ell es tan...

—¿Cóm l' ha deixat?

—Assistit... sí, senyor: ben assistit...

Darrera del vellet, los ulls fosforescents de la minyona tornavan á clavar-se en mí. ¡Cóm estich sentint encara 'l seu brill

trémul y pahorós destacantse d' aquell rostre cada cop més esgroguehit!...

Arribaren després la germana y la mare d' en Gabriel, que havian ja sentit nostre coloqui.

La Biela s' havia apartat. Ja no 'm fascinava 'l brillejar d' aquells ulls.

Deu m' ha negat molt radicalment l' art de fingir. Vaig esforsarmhi en va. Lo rostre y la veu hagueren de delatarme ab molta evidencia á pesar de mas paraulas tranquilisadoras. Quan vaig haver conclós:

—¡Vosté 'ns enganya!—exclamá la infelís mare ab accent d' inmens dolor.—Vosté 'ns enganya... En Gabriel es mort... ¡Oh!... ¡Fill meu del meu cor!...

La filla hagué de sostenir lo cos desmayat de la mare.

En lo fons del corredor un estrépit sech y esglayós feu trontollar lo paviment.

—¡Mamá!... ¡Mamá!... ¡Torna en tu!...

La respectable senyora aná retornantse poch á poch, després de llsar grans sospirs.

La seva filla cridá á la Biela... Aquesta no respongué.

Mentres la noya y 'l vellet auxiliavan á la senyora, l' Anton y jo, obehint á un irresistible impuls, entrarem al menjador hont havia ressonat l' estrépit... La Biela jeya esternellada y de boca terrosa. La alsá l' Anton... La mirarem acostantnos á son rostre... Era morta... tan morta com mort era en Gabriel.

JOAQUIM RIERA Y BERTRAN.

L' ANYORAMENT

Quan arriba la tardor
assecant la pampolada,
y la fulla cau y 's mor
deixant, plena de dolor,
la branqueta despullada,

la aureneta sent gelar
dins son niu de tosca argila,
y presa de viu pesar
lo seu darrer cant refila,
empren vol y passa 'l mar.

¿Ahont se 'n va? Fuig del fret viu
cap al Africa lleugera,
á cercar l' ardent estiu,
per retornar á son niu
ab la dolça primavera.

Desterrada passa 'l mar
girant sempre en sa volada
son capet ab viu pesar.
Mentre estiga desterrada
no la sentireu cantar.

Y si en desterro no 's mor
d' anyorament y de pena,
es porque manté en son cor
la esperansa que la alena
de tornar en temps millor.

Tal com la aureneta fa,
quan l' hivern de la fortuna
ve 'l cor del home á gelar,
fentli caure sens parar
sas ilusions d' una á una,

deixant la patria del cor
l' home ab recansa 's desterra,
allunyantse ab viu dolor
de las platjas de sa terra
per trobar un bossí d' or.

Vers los confins més llunyans
la miseria 'l va empenyent,
y fins en climas insans
lluyta y brega sens descans
contra sa sort inclement.

Y treballa ab afany sort
pera allunyar la hivernada
que l' ompla de desconhort;
lluny de sa patria es un bort
que anyora sa mare aymada.

La fortuna li somriu
pero l' ánima li plora.
Es com l' aucell fugitiu;
sols espera torná al niu
de la patria que ell anyora.

La dítxa que s' ha gosat
sols quan se pert s' avalúa;
llavors veu lo cor llassat

la inmensa felicitat
que del be perdut traspúa.

De la mare 'l sant amor
lo dol més greu aconhorta,
mes, per molt que l' aymi 'l cor,
solzament plorantla morta
compendréu tan rich tresor.

De la patria l' amor sant
al de la mare 's nivella;
la aymaréu ab fe constant,
mes tan sols plorant lluny d' ella
compendréu sa válua gran.

Lluny de la patria se sent
esclatar la passió inmensa,
l' amor més viu y fervent
que inunda 'l cor y la pensa
com un desbordat torrent.

La bellesa d' aquell sol
que per primera vegada
vejéreu desde 'l bressol,
es la aspiració anhelada
que 'l cor en dèsterro vol.

Pensaréu ab viu pesar
en la aymada parentela
y 'ls amichs que vau deixar;
sentiréu que 'l cor se os gela
sens l' escalf de vostra llar.

Anyoraréu las cançons
de fe, d' amor y de gesta,
ñius d' amor y d' ilusions,
y del campanar los sons
signant á enterro ó á festa.

Vostra ànima dolorida
lluny dels escons patriarcals,
anyorará ab dol sens mida
las costums tradicionals
que son la segona vida.

Pensaréu ab vers flagells
en lo cel de vostra terra,
en sas flors de colors bells,
en sa plana y en sa serra
y en lo cant de sos aucells.

Vostre cor sols reviurá
á l' alé d' una esperansa:
la de poder retorná
ple de goig y sens recansa
á la llar que vau deixá.

A la patria que os exten
una llassada amorosa,
que os atreu lo pensament
ahont vola l' ànima ansiosa
encesa d' amor fervent.

Y cridaréu á la sort
fins ab veu desesperada,
sols per lograr lo conhort
de retornar sens dissort
á la patria benhaurada.

Ay del pobre desterrat
que viu en continua guerra,
ab lo cor trist y llassat,
gemegant lluny de sa terra
com un bort abandonat!

Ay del trist que viu ausent
y angoixat en terra estranya,
pres d' un viu anyorament;

melancòlich sentiment
que á la tristor acompanya!

Deixau que pugua tornar
á la patria que ell anyora,
veure son cel y sa mar,
á la familia que adora
y als amichs que hi va deixar.

Y si fos son trist destí
no poguerhi torná en vida,
feu que al menys trobi en son sí
una fossa benehida
pera terme del camí.

Aixís, quan fet pols son cos,
lluny del mundanal torment
reposí en lo patri clos,
no torbará son repós
lo mal del anyorament.

MANEL RIBOT Y SERRA.

ALEGORÍA

Las ilusions y 'ls amors
van volant com papallonas,
van volant d' assí y d' allá
com pols d' or que 'l vent s' emporta.

La rosa blanca que ho veu
y son cálzer gentil obra;
tant lo va obrint, que un amor
sas alas plega y reposa.

—Amor, no 't repenjis tant,
que lo meu tronch se coll-torsa;
Amor, no 'm besis aixís,
que las fullas se 'm cargolan.—

Ubriach l' Amor no la sent
y va aspirant son aroma;
quan l' endormisca lo pler
comensa á marcirs' la rosa.

—Ilusions d' aletas d' or,
voleu, voleu forsa estona,
que 'm retornareu lo goig
que l' amor ingrati no 'm porta.—

Mes volan las ilusions
fent més ampla la rodona,
y s' allunyan tot volant,
y per 'xó vola que vola.

—Ilusions d' aletas d' or!—
crida suspirant la rosa.
Mes ay! han desparegut
y la han deixada ben sola.

Ben sola no ha pas quedat,
que l' amor encara reposa
dins de son cálzer marçit,
un temps fresch y ple d' aroma.

Una butada de vent
ja va desfullant la rosa;
son cálzer se va badant,
se va badant y cau morta.

Quan á terra ja ha caygut
se sent un rosech dessota;
es un verm que va menjant
las fullas que te al dessobre.

Las ilusions y 'ls amors
van volant com papallonas;
las primeras van fugint
y 'ls segons en verms se tornan.

LA CARITAT

Del cor de Deu ab un sospir naixia
al ser del Paradís l'home llensat,
donchs no hi ha pare, per sever que sia,
que al fill castigui del perdó oblidat.

—Deixau, deixau, Senyor, que del desterro,
diguéli, ab ell parteixi l'amargor
y potser de la culpa esmenat l'erro,
digne de Vos lo tornarà l'amor.

De la astucia infernal la má atrevida,
las urpas ha clavadas damunt d'ell;
veu de falsesa dret al jou lo crida,
del abim tenebrós petja 'l cayrell.

Y jo l'estim, Senyor!... Jo vuy salvarlo
per no morir-me d'anyoransa aquí;
y en lo llit del dolor iré á vetllarlo,
lo pá á endolsirli y sos afanys guarí.—

De son llabi á la veu melosa y tendre,
posávas conmogut lo Cel en pes;
fins Deu mateix lo vol al ané á pendre,
bell mitj del front volgué estamparli un bes.

Y abocat desde un núvol la mirava
devallar á la Terra, mut y trist,
que de tants àngels com voltat restava
com ella generós cap més n' ha vist.

Al frech suau de sa beneyta planta
de goig palpitá al punt la creació;
l' iris sigué la missatjera santa
que al mon feu presentir la redempció.

En va flagells y plagas veu sens treva
combatrer á la pobre humanitat,
y 'l mar sas ayguas sobre 'ls monts eleva
y pels Etnas l' infern llambrega irat:

En va 'ls Atilas sense fre carnejan,
la pesta corromp l' ayre ab son alé,
cauhen imperis, las ciutats flamejan,
las fonts s' aixugan... y los cors també!...

Humil y afable entre derrochs avansa
ella en la má mostrant á tots lo cor,
per desarmar lo bras á la venjansa
y ofegar odis, inculcant l' amor.

De sas alas puríssimas la ploma
mastraladas ni llamps fan may plegar,
volava un jorn de l' arca ab la coloma,
del Gòlgota en la creu deixás clavar.

Y la fley imposant del cristianisme
en mitj del colisseu, als fers tirans,
estrenyia los llassos del prohisme
á Cain y Abel tornant á fer germans!

¡Oh, sí! Desde llavors, per virtut d' ella
los homes han après de perdonar
y l' olvit dels agravis fa més bella
la estada en hont la culpa 'ns va llensar.

Del amor de que viu filtrant la pura
essencia en las entranyas del creyent,
sensible fa tornar la escorsa dura
y 'l que era gel inert en brasa encén.

Corre á sostindre á quants lluytant caygueren,
vensuts ni vencedors sens distingir,
y aixuga 'l plor dels que al ausent esperan
que acaba d' ajudar á be morir.

Del poderós l' alberch als mesquins obra,
vetlla al malalt y porta al trist consol,
ensenya al ignorant, vesteix al pobre,
del orfe anyoradiu gronxa 'l bressol.

Y la corrent de sa pietat cristiana
l' amor al be va fecundant arreu,
conhortant sempre á la familia humana
ab la esperansa del perdó de Deu.

De son manto al abrich, com á la falda
de la mare 'ls fillets, la humanitat
aixuga 'l plor que 'ls llagrimals li escalda
y adorm la febre que sos polsos bat.

Aixís estima al que ceneix corona
com al pobre y al bordet, tots son germans;
la má que capta y la que l' óbol dona
estreny plegadas dins sas propias mans.

Y 'l goig de la encaixada ella mateixa
quin cor fassa més bo may ha capit,
que si val molt lo qui eternirse deixa,
no val pas menys lo qui sab sé agraht.

A l' hora 'ls dos en un desitj s' encenen,
á l' hora 'ls dos fan lo mateix camí:
van de tornada al Paradís d' hont venen,
germans nasqueren per germans morí.

Y com aquestos, quants al pròxim aman
en l' ara del amor los cors juntant,
la benhauransa ab veus de goig proclaman
que á Deu fa obrir los brassos perdonant.

A Deu omnipotent, lo Jutje, 'l Pare
que del fill pródich als clamors respon,
benehinte á tú, oh Caritat, oh mare
de las virtuts que han de salvar al mon!

FRANCESCH UBACH Y VINYETA.

UNA ANADA À MATAGALLS

I

Oh! L'heu vist per vostra ditxa
lo poblet de Viladrau,
humil entre las arbredas
de frondosa y gerda vall?
Lo Montseny altiu lo vetlla
ab sa testa de gegant,
y 'l voltan castanyeredas
y pomposos alzinars.
Li serveixen de catifa
las verbas herbas dels prats,
y las fonts y salzeredas
l'alegran ab remors suaus.
¡Qué hermosas las serraladas
que de murallas li fan!
Qué bonicas las masías
que s'hi veuhen blanquejar!
Qué rica llum la que hi baixa
d'aquell cel inmens y blau,
y quína calma tan dolça
la d'aquella soletat!

Un matí que m' hi trobava
d' un fresch jorn del mes de Maig,
d' amichs ab alegre colla
vaig pujar á Matagalls.
Lo sol tot just puntejava;
lo rossinyol, amagat
dintre la espessa boscuria,
nos saludava ab sos cants
que 'ns arribavan per l' ayre
joguínós y perfumat
per las violas que creixian
allá dins á milenars.
Y amunt, cap amunt y fora
y puja que pujarás,
quan som dalt d' una collada
un altra 'ns está esperant.
Mes avant y endavant sempre
y res de girarse may.
Un altra pitrada... y basta,
ja som dalt de Matagalls.

Desde la hermosa Mallorca
fins als Pirineus gegants,
desde l' Empordá festívol
fins als pichs de Montserrat,
Vich, Girona y Barcelona,
la flor de nostras ciutats,
¡quántas cosas grans y bellas
oviro desde aquí dalt,
corona d' aqueixa patria
que tant nos han maltractat!
¡Estimada Catalunya,
la dels furs y llibertats,
la dels prohoms que dictavan
tos Usátges immortals,
la dels Jaumes y dels Peres,
la guerrera y comerciant,

la dels Marquets y dels Llurias,
la dels mártirs y dels sants,
la que may te doblegares
al jou de cap poble estrany...!
¡Ay, avuy de ta riquesa
totas las fonts t' han tancat
en nom del progrés d' un segle
que no sab d' hont ve ni ahont val
De las lleys que t' han dat vida
ja casi no 'n resta cap,
y trepitjan nostre propi,
trepitjan nostre casal.
Y, no satisfets encare,
los botxins han decretat
que matém la nostra llengua,
que parlém en castellá.
Traydors tením que ja hi parlan
(Deu los ho pague com cal),
pero la llengua es més viva,
més viva y ferma que may.
La Patria que gran va fernos
tornarém á ferla gran,
que per nostras venas corra
encare ardenta la sanch
y l' escond dels nostres avis
encare es vora la llar.

II

En delitosa conversa
anava passant lo temps,
y s' extenia la boyra
tapantnos lo blau del cel.
En aquell mar espessíssim
nos endinzárem després;
la mullena que 'ns hi queya
nos feu tremolar de fret.
Y avall, avall per las timbas,
com la font que 's va escorrent,

prest vegérem lo santuari
de Sant Segimon, lo rey
que abandoná la corona
pel cinyell del penitent.
Lo sol esqueixá la boyra,
se tongué 'l vapor espés
y, més bell que avans, vegérem
aquell panorama inmens.

III

Quan cap al tart arribávam
al poblet de Viladrau,
lo toç del *Angelus Domini*
se sentia al campanar.
Ab tot lo cor vaig resarlo,
y d'aquell dia en avant
he sentit la Fe més viva
y més la Patria he estimat.

F. DE FEBRER Y DE ARMENTERAS

Agost de 1889.

ESBÓS

S'acosta lo bon temps, los jorns s'allargan,
y á sa claror l'hivern que ja agoneja,
per rébrer á sa bella successora
de neu, de gebra y glas lliura á la terra.
L'oratje no es tan fret, lo pagés poda
y las feixas mirant que arreu verdejan,
d'un esplet abundós dantli esperansa.
ab més dalit que may reprén la feyna.
Dels gafarrons y mallarengas s'ouhen
los refilets en marges y en arbredas,
puig pera ter lo seu niuhet de brosta
al reclam del amor ja s'aparellan.

Embauman l'ayre ab son perfum las violas
y aponcellats ja molts fruyters esperan,
envejosos de veure la florida
que l'admetller més primerench ostenta,
que á mitjant Mars lo sol ab sas besadas
de floretas gentils los revestesca.

Y lo jayet que arrahulit passava
vora la llar las matinadas fredas,

sentintse revifat, pren lo gayato,
ix, xano, xano, pel quintá passéjas,
d' ayre, de sol, de flayres se sadolla,
y á la casa del mas content regressa,
per la cridoria atret de la maynada
que tot prenent lo sol corre per l' era.

JOSEPH CORTILS y VIETA.

À LAS NOYAS DE MALGRAT

Vareig llegí en un diari
d' un dia del mes passat,
que feyan aquí a Malgrat
un Certámen literari.

¿Un Certámen? tot seguit
vaig dir jo, ple d'alegría.
Precisament avuy dia
me ve com l' anell al dit.

Fa temps que busco maneres
de fé alguna exhibició
pera móurer la atenció
de las nenas enciseras!

A mí se m' ha dit què a totes
las festas del Gay Saber
casi sempre hi sol haver
un be de Deu de xicotas.

¿Y ahónt millor (jo he pensat,
cavilant sobre 'l projecte)
pots anar, pel teu objecte,
que á la vila de Malgrat?

Aquí, donchs, de cos present
ja tenen aquest secall
y á que 'l tirin trona avall
resignat completament.

Sí, senyoretas: fa un any
que penso pendre casori
y busco qui s' enamori
d' aquest pobre capcigrany.

Jo crech que s' apiadarán
totas vostés d' aquest home
que també vol menjar poma
com lo nostre pare Adán.

Mes si ab eix projecte 's logra
dar compliment al desitj,
no vull cap serpent pel mitj;
vull dir, que no estich per sogra.

Vostés tal volta dirán
al sentir la meva garla:
¿Quí es vosté, que aixís parla?
Esperin que ara ho sabrán.

Me dich Francisco Vallbona;
só fill del pare y la mare,
batejat á Santa Clara,
parroquia de Barcelona.

Tinch trenta anys; só un bon minyó,
no he tingut may cap baixesa
tot jo só un munt de tendresa,
honrat y treballador.

Soch un xiquet tarambana,
pero gens estrafalari.
En quant á ser propietari,
tinch molta terra á la Habana.

Fer mal á ningú, abomina
lo meu cor; ho garanteixo.
Soch un jove que cumpleixo
lo que mana la doctrina.

No obstant, també tinch defectes,
y algun de bastant crescut,
que més d' un cóp ha sigut
causa de molts mals efectes.

No soch amant de joguinas,
fumo ab pipa, dormo molt;
m' agrada sempre anar sol
y guerxejo las botinas.

Ronco quan al lit m' aplano,
somnia alt á las nits,
y adormit faig corre 'ls dits.
¡Cóm só músich de piano!

Pero 'l defecte que 'm posa
més d' un cop en compromís,
es que soch olvidadís
fins per la més ténue cosa.

¡Quántas vegadas disiret
me 'n vaig pel Parch lo diumenge,
sens adonarme que 'm penja
la beta del calsoter!

Certa nit, un company meu
se trobava indisposat,
y tinguí necessitat
de corre en auxili seu.

Hi vaig y ell mateix m' envia
al costat, á un primer pis,
perque anés á doná avís
á un metje que allí vivia.

Baixo ab tres salts la escaleta,
y com tot home que s' erra,
en lloch d' anar per la esquerra
tiro cap á la part dreta.

Truco á la porta, contant
que era allí. Diuhen:—¿Quí hi ha?
—Fassi 'l favor d' arribá
fins aquí al pis del davant.

Me 'n torno á vetllá 'l company,
y al cap de tres cuarts ó una hora
compareix una senyora
ab un moble tot estrany.

Entra, dona 'l «Deu vos guard»
disposantse per la dèria
y 'ns pregunta tota sèria:
—¿Hónt es la que va de part?

Vaig quedar fet una gebra,
sense saber lo que 'm feya.
Fins lo meu company se 'n reya,
y aixó que tenia febra.

¿De fets així? A cada pas.
Per més que esmenarme probi,
no hi ha dia que no 'm trobi
ab un ó altre fracás.

En quant al físich, ja 's veu;
me varen fer bufá 'l pebre
y vaig quedar bastant negre.
La sort es de qui la treu.

Mes per xó 'ls hi dich de cert
que 'l color no 'm desagrada.
Ja pot aná á la bugada,
no tinguin por, no, may pert.

Aixó es tot lo que continch
y tot lo que posseheixo;
per lo tant, me 'ls hi ofereixo
per si á n' alguna convinch.

Fa temps vaig atrafegat
en busca d' una promesa,
y fins al present, la empresa
no m' ha donat resultat.

Mes si per cas no 'm surt are
la cosa com jo imagino,
no faré cap desatino,
pero segur que 'm faig frare.

Ja sé 'l que contestarán:
Feste frare. ¿Y qué? Qué 'ns contas?
¡Ah, tontas! Qué 'n son de tontas!
¿No ho veuhén que hi perderán?

Com que seré confessor,
quan m' implorarán clemencia
las daré per penitencia
lo que á mí 'm sembli millor.

Y com que ab la lley cristiana
no hi ha entre vostés qui hi riga,
tindrán de fer lo que 'ls diga
de bona ó de mala gana.

¿Eh, quín plan més excelent?
Si 'l meu cap es per un sabi;
(Y dispensin que m' alabi
que jo no tinch cap parent.)

Ja ho tenen, donchs, ben entès,
Si alguna ab mí 's vol casar,
no ha de fer més que avisar
y ja pot comptá ab promès.

M' estich al número sis
del carrer de Sant Miquel,
primer pis baixant del cel.
Las hi dono aqueix avís

per si tenen intenció
de vení á fé una visita.
Per cridarme 's necessita
cuatre pichs y repicó.

Si alguna 'm vol tal com som,
que 'm passi un petit recado.
Are dispensin l' enfado
y estiguéuhi bons tothom.

JOAN GIMFERRER.

Novembre de 1886.

